

Investeer in de samenleving van morgen

*Advies over het voorontwerp van programmadecreet bij
begrotingsopmaak 2026*

Vlaamse Onderwijsraad

Simon Bolivarlaan 17

BE-1000 Brussel

T +32 2 219 42 99

www.vlaamseonderwijsraad.be

info@vlor.be

Advies op vraag van Ben Weyts, Viceminister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Begroting en Financiën, Vlaamse Rand, Onroerend Erfgoed en Dierenwelzijn op 6 oktober 2025

Uitgebracht door de Algemene Raad op 20 oktober 2025 met eenparigheid van stemmen

Vorbereiding: werkgroep Beleidsnota-Programmadecreet op 8 oktober 2025 en 15 oktober 2025 onder voorzitterschap van Leen Van Heurck

Inbreng van de Raad Levenslang en Levensbreed Leren op 10 oktober en van de Raad Hoger Onderwijs op 13 oktober 2025

Dossierbeheerder: Marie-Anne Michielsens

Inhoud

1	Investeren in onderwijs is investeren in de samenleving van morgen	3
2	Meer ruimte nodig voor overleg en inspraak	4
3	Besparingen zijn breder dan programmadecreet.....	5
3.1	Besparingen die niet in het programmadecreet staan.....	5
3.2	Impact op onderwijs van besparingen in andere beleidsdomeinen	6
4	Hoger onderwijs in grote mate gevat.....	6
5	Individuele lerenden sterk getroffen	7
6	Veel pijlen op Brussel	9
7	Timing van de maatregelen	10
8	Andere opmerkingen	11
8.1	Subsidiale kosten.....	11
8.2	Tijdelijke programmatiestop deeltijds kunstonderwijs	11
8.3	Middelen voor de asielproblematiek	11
	Bronnen	13

Op vraag van Ben Weyts, Vlaams minister van Begroting en Financiën, geeft de Vlaamse Onderwijsraad advies over het voorontwerp van programmadecreet bij de begrotingsopmaak 2026. Het advies heeft betrekking op de maatregelen onder hoofdstuk 3 Financiën en Begroting, afdeling 10, hoofdstuk 7. Onderwijs en vorming en hoofdstuk 9. Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, afdeling 1.

1 Investeren in onderwijs is investeren in de samenleving van morgen

Onderwijs is een essentiële taak van de samenleving: het vormt de burgers van morgen, leidt arbeidskrachten op en legt de kiemen voor innovaties, die cruciaal zijn in onze economie. De Vlaamse Onderwijsraad (Vlor) vraagt met aandrang om het grote belang van onderwijs voor de maatschappij niet uit het oog te verliezen. Tegelijk menen we dat onderwijs efficiënt en duurzaam met middelen van de overheid moet omgaan. Daarvoor moet echter een beleid ontwikkeld worden op basis van een gedragen langetermijnvisie op onderwijs en in overleg met het onderwijsveld.

Dat is ook de eerste kernboodschap van de Vlor in zijn Agenda voor het onderwijsbeleid 2024-2029: 'Werk op lange termijn.'¹ Wij vragen een duidelijke visie en beleid op lange termijn, uitgewerkt in overleg met alle partners in het brede onderwijsveld. Een duurzame publieke financiering zien we als een voorwaarde voor kwaliteitsvol onderwijs. Het afgelopen decennium werd op alle onderwijsniveaus bespaard, bijvoorbeeld door niet te indexeren. We waarderen de inspanningen die de Vlaamse Regering gedaan heeft om aan sommige noden tegemoet te komen, maar vaak gaat het om ad hoc maatregelen. We missen een langetermijnvisie.

Er wordt in dit voorontwerp van decreet in hoge mate bespaard op het hoger onderwijs en deze maatregelen worden onvoldoende gemotiveerd, zoals ook de Inspectie van Financiën opmerkt. De hamvraag is: naar welk soort onderwijs evolueren wij met deze besparingen? De Vlaamse Regering maakt haar visie niet expliciet. Dit voorontwerp van decreet roept de vraag op wat de achterliggende visie op hoger onderwijs is.

Het gaat zelfs verder dan een visie op onderwijs en raakt aan de kern: welke samenleving willen we zijn? Welke samenleving heeft de Vlaamse Regering voor ogen? We stellen vast dat bepaalde groepen harder en meermaals geraakt worden door verschillende maatregelen, zoals mensen met een andere thuistaal, lerenden met lage SES-kenmerken, beurs- en bijna-beursstudenten. Dat zal niet alleen sociale gevolgen hebben, maar ook economische. De Vlaamse Regering heeft de ambitie om de werkzaamheidsgraad in Vlaanderen en Brussel te verhogen tot 80%. Door verschillende maatregelen met impact op studenten in een kwetsbare positie komt de democratisering van het onderwijs in gevaar. Net die democratisering kan bijdragen aan de werkzaamheidsgraad.

De Nederlandse Onderwijsraad benadrukte in zijn advies *Onderwijs als investering* dat onderwijs niet louter een kostenpost is.² Ook in Vlaanderen neemt onderwijs een grote hap uit het overheidsbudget. Dat kan ook niet anders, gezien de grote opdracht en verantwoordelijkheid: het recht op leren garanderen. Onderwijs doet meer dan kennis bijbrengen en diploma's afleveren. Het is een motor voor de persoonlijke en sociale ontwikkeling, en voor sommigen een hefboom voor

¹ Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Een toekomst voor ambitieus en kwaliteitsvol onderwijs voor iedereen. Agenda voor het onderwijsbeleid 2024-2029](#), 28 maart 2024.

² Onderwijsraad, [Onderwijs als investering](#), 26 januari 2024.

sociale mobiliteit en integratie. Een langetermijnvisie op onderwijs en dus op de besteding van de middelen is daarbij onontbeerlijk.

We mogen ook de economische waarde van onderwijs niet uit het oog verliezen. Onderwijs zorgt via de overdracht van de nodige kennis en de ontwikkeling van noodzakelijke competenties voor de verbinding tussen de lerende en de arbeidsmarkt. Dat maakt onderwijs cruciaal voor onze welvaart.

Daarom is het enorm belangrijk om in onderwijs te blijven investeren: we investeren in de ontwikkeling van onze kinderen en in kansen voor jongeren, voor nieuwkomers, voor volwassenen, zodat zij als betrokken burgers actief kunnen (blijven) deelnemen aan onze maatschappij. **De lerenden van vandaag zijn immers de drijvende kracht achter de innovatie van morgen.**

2 Meer ruimte nodig voor overleg en inspraak

De raad wijst op het gebrek aan cocreatie en stelt vast dat een voorafgaand traject met alle betrokken actoren ontbreekt. Dat wekt de indruk dat er geen ruimte is om bijstellingen te doen. Die manier van werken zorgt voor weinig kwaliteitsvolle en moeilijk uitvoerbare teksten met technische onvolkomenheden, die aanpassingen nodig zullen hebben in toekomstige regelgeving. Dat kan vermeden worden door op voorhand in overleg te gaan.

Het is jammer dat de collectieve intelligentie van het brede onderwijsveld niet gebruikt wordt om beleid te maken. Een partnerschap tussen beleidsmakers, de verschillende betrokken actoren en middenveldorganisaties zorgt voor de nodige complementariteit. Dat leidt tot slimme, duurzame en gedragen voorstellen, die ook uitvoerbaar zijn omdat de consequenties op het terrein vooraf duidelijk zijn.

Voor onderwijsinstellingen is het bovendien belangrijk om tijdig te weten wat ze van besliste maatregelen kunnen verwachten, zodat ze geen onnodige uitgaven/investeringen doen. We verwijzen hier al specifiek naar de te verwachten besparingen in het secundair onderwijs. In de begroting van 2024 werd er voor materiaalintensieve richtingen in het gewoon en buitengewoon secundair onderwijs, in het dbso en bij de Syntra vzw, zowel duaal als niet-duaal, extra budget voorzien. Als scholen daarin willen investeren, is het belangrijk dat zij weten welke besparingen op hen afkomen zodat zij geen onnodige kosten doen.

Daarnaast stelt de Vlor vast dat de onderhandelingen over het voorontwerp van programmadecreet al afgelopen zullen zijn (uitgezonderd voor het hoger onderwijs) voordat de raad zijn advies heeft uitgebracht. Dat betekent dat ons advies eigenlijk een pro forma advies is. Dat druist in tegen de geldende procedures en maakt het voor alle partijen moeilijk om grondig en kwaliteitsvol te werken.³ De Vlor heeft dat in het verleden ook al opgemerkt.⁴

³ [Decreet van 02/04/2004 betreffende participatie op school en de Vlaamse onderwijsraad](#): artikel 73

⁴ Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Programmadecreet bij begrotingsopmaak 2024. Advies over het voorontwerp van programmadecreet bij begrotingsopmaak 2024](#), 18 oktober 2023: "Daarnaast worstelt de Vlor met de timing van dit advies: het is vreemd om advies te moeten geven als de onderhandelingen over het voorontwerp van het programmadecreet al volop bezig zijn. Dat zorgt voor haastwerk van alle betrokken partijen."

Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Advies over het programmadecreet bij de begroting 2017](#), 27 oktober 2016: "De onderhandelingen tussen de overheid, de onderwijsverstrekkers en de vakbonden over dit programmadecreet vonden al plaats in de periode van de adviesvoorbereiding in de Vlor. Deze werkwijze is in strijd met het participatiedecreet."

De Vlaamse Onderwijsraad vraagt met aandrang om dat in aanloop naar de begrotingsopmaak 2027 anders aan te pakken.

- Ga op voorhand in overleg met de betrokken actoren en laat ruimte voor bijsturingen.
- Laat de formele onderhandelingen pas starten als er een Vlor-advies is. Zo kunnen alle actoren hun rol opnemen op een kwaliteitsvolle manier.

3 Besparingen zijn breder dan programmadecreet

3.1 Besparingen die niet in het programmadecreet staan

Er zijn de voorbije periode al verschillende maatregelen genomen die de facto-besparingen zijn en die niet in het voorontwerp van decreet opgenomen zijn. We denken aan de ouderkoepels die, naast het schrappen van enkele detacheringen, vanaf januari 2026 ook 60% van hun middelen verliezen, wat meer is dan verwacht. Dit is niet conform de beleidsnota waar de samenwerking tussen school en ouders wordt benadrukt.⁵

We zien dat er ook bespaard wordt op cultuureducatie, sport, milieueducatie en diversiteit.⁶ Nochtans is het de taak van onderwijs om een brede algemene vorming te verzorgen. Wat is de achterliggende visie voor die maatregelen? Verschillende projecten en initiatieven die een reële meerwaarde vormen, zullen nu verdwijnen.

Daarnaast merken we opnieuw op dat de werkingsmiddelen in alle onderwijsniveaus niet of maar deels geïndexeerd worden. De verhoging van de inschrijvingsgelden in het volwassenenonderwijs is intussen al een feit. Een andere vorm van besparen, is investeringen of beleid uitstellen om een bepaald begrotingsresultaat te behalen. Zo is bijvoorbeeld het aantal studenten in de graduaatopleidingen dit academiejaar gestegen met 27%, terwijl er geen extra budget voorzien wordt. Die stijging is een gevolg van de modernisering van het secundair onderwijs, waarbij leerlingen na een 6de jaar arbeidsmarktfinaliteit een onderwijskwalificatie 3 krijgen en rechtstreeks in een graduaat kunnen starten, zonder een 7de jaar te volgen.

Sommige maatregelen houden een kostenreductie in voor de overheid, maar betekenen voor de instellingen extra kosten. Dat heeft tot gevolg dat instellingen bepaalde keuzes moeten maken, wat leidt tot besparingen op andere vlakken. Zo kan de impact van een besparende maatregel veel groter zijn dan wat hij opbrengt. We geven een voorbeeld: door het optrekken van het aantal studiepunten om recht te hebben op een studietoelage, zullen de diensten voor studentenvoorzieningen (Stuvo) veel vragen naar financiering krijgen van studenten die hun beurs verliezen. Daardoor nemen de noden van de Stuvo toe, terwijl ze geen extra middelen krijgen. De maatregel gaat bovendien in op 1 januari 2026, zodat die extra kost niet voorzien is in hun begroting.

De Vlor wijst ook nog op de geplande besparingen in het secundair onderwijs en op de levensbeschouwelijke vakken, die in de meerjarenbegroting opgenomen zijn.

⁵ Vlaamse Regering (2024). [Beleidsnota 2024-2029. Onderwijs en Vorming](#).

⁶ De subsidie [dynamoProject](#) is stopgezet in september 2025, [MOEV](#) krijgt minder middelen, verschillende organisaties zijn hun gedetacheerde medewerkers diversiteit kwijt, [MOS](#) zal moeten inleveren, ...

3.2 Impact op onderwijs van besparingen in andere beleidsdomeinen

De afbouw van het aantal detacheringen zal gevolgen hebben voor verschillende projecten die zinvol werk leveren en bijdragen aan onderwijskwaliteit. Op dit moment is het onduidelijk welke projecten stopgezet worden en welke gevolgen er zullen zijn voor het onderwijs.

We stellen vast dat steden en gemeenten steeds minder subsidies krijgen, wat een impact kan hebben op het flankerend onderwijsbeleid, maar ook op andere partners in het onderwijs.

De besparingen bij VDAB worden versneld doorgevoerd en dat zal ook een weerslag op onderwijs hebben. De inschrijvingsgelden in het volwassenenonderwijs zijn net verhoogd. In een reactie daarop verwijst minister Demir naar het gratis opleidingsaanbod van VDAB, terwijl VDAB net wil schrappen in zijn opleidingsaanbod. Dat zet druk op het levenslang en levensbreed leren in Vlaanderen.

Via het voorontwerp van programmadecreet wordt ook de domeinoverschrijdende aanpak van het geletterdheidsbeleid stopgezet. De conceptnota 'Ieder kind taalheld!' wordt als alternatief voorgesteld, maar geletterdheid is veel meer dan dat.⁷ 'Ieder kind taalheld' focust vooral op taal en gaat maar over een beperkte doelgroep. Het biedt geen antwoord op de globale geletterdheidsproblematiek. De impact van die maatregel is dan ook groter dan wat voorgesteld wordt. De Vlor herhaalt daarom de oproep om een sterk horizontaal beleid te ontwikkelen dat gecoördineerde actie en verantwoording vraagt van verschillende beleidsdomeinen.⁸

Ook op onderzoek wordt bespaard. Zo werd in september 2025 de oproep van het Bijzonder Onderzoeksfonds (BOF) voor het interuniversitaire BOF-programma geannuleerd.⁹ Dat laat zich voelen in de universitaire wereld.

Tot slot wijst de Vlor op de te verwachten besparingen vanuit de federale regering, die meer dan waarschijnlijk ook een impact op het Vlaamse onderwijs zullen hebben.

4 Hoger onderwijs in grote mate gevat

In dit voorontwerp van programmadecreet staan verschillende maatregelen die een grote impact zullen hebben op het hoger onderwijs: de stopzetting van de beheersovereenkomsten met het Instituut voor Ontwikkelingsbeleid (IOB) en het Instituut voor Europese Studies (IES), met de Vlerick Business School en de Antwerp Management School (AMS), de schrapping van de Brusselmiddelen, de hervorming van de studietoelagen en de beperking van de financiering van niet-EER studenten. In de volgende hoofdstukken zullen we dieper op verschillende maatregelen ingaan.

Het hoger onderwijs wordt op een andere manier gefinancierd dan de andere onderwijsniveaus. In verschillende adviezen heeft de Vlor gevraagd om de basisfinanciering voor de hogeronderwijsinstellingen – en in het bijzonder ook voor de studentenvoorzieningen – te

⁷ Vlaamse Regering, 4 juli 2025. [Conceptnota aan de Vlaamse Regering. Ieder kind taalheld!](#)

⁸ Vlaamse Onderwijsraad, Raad Levenslang en Levensbreed Leren. [De geletterdheidskloof dichten. Advies naar aanleiding van de resultaten van het PIAAC-onderzoek](#), 6 mei 2025.

⁹ Het [Bijzonder Onderzoeksfonds](#) is een onderzoeksbeurs die door de Vlaamse Regering jaarlijks aan de universiteiten wordt toegekend.

herstellen.¹⁰ De middelen voor het hoger onderwijs zijn het laatste decennium immers niet meegegroeid met de studentenaantallen. Bovendien zijn er in de feiten herhaaldelijk veel minder middelen toegekend dan oorspronkelijk werd voorzien via het financieringsdecreet uit 2008. Op die manier werd de basisfinanciering van het hoger onderwijs uitgehold. We zien bovendien het aantal studenten jaar na jaar toenemen en die groei zal volgens de omgevingsanalyse van het departement Onderwijs en Vorming nog tot 2030 duren.¹¹

Verschillende maatregelen doen afbreuk aan de democratisering van het hoger onderwijs. De gevolgen kunnen verstrekkend zijn. Zo ziet Voka verschillende besparingen als een bedreiging van de sleutelrol die het hoger onderwijs speelt om Vlaanderen als kennisregio op de kaart te zetten.¹²

5 Individuele lerenden sterk getroffen

Opvallend is dat er veel bespaard wordt op individuele lerenden. Studenten ouder dan 30 jaar zullen geen aanspraak meer kunnen maken op een studietoelage. Het minimumaantal op te nemen studiepunten om recht te hebben op een studietoelage stijgt van 27 naar 54 studiepunten. De schoolbonus wordt beperkt tot kinderen die recht geven op de sociale toeslag voor de maand juli van het jaar in kwestie.¹³

De raad is heel bezorgd over de gevolgen van die besparingen, die niet alleen de toekomstige generatie, maar ook de huidige generatie lerenden treffen. De inperking van de schoolbonus zal een impact hebben op gezinnen die net niet in aanmerking komen voor een sociale toeslag. Een beursstudent die door de aanpassingen uit de boot zal vallen, verliest de beurs voor elk jaar van zijn opleidingstraject. Dat kan het hele studietraject van een student hypothekeren en het moeilijk maken om het af te werken. De leeftijdsgrens van 30 jaar zorgt ervoor dat oudere studenten, die hun leven bewust op een bepaalde manier georganiseerd hebben om zich op hun studie te kunnen focussen, midden in hun traject op een muur botsen. We vernoemen hier ook de lerenden uit Brussel. Zij lopen minder vaak een lineair traject en besluiten vaker om op latere leeftijd aan een studie te beginnen, zoals een lerarenopleiding. Door het wegvallen van de financiering, lopen die mensen hun kans mis.

De impact is dus bijzonder groot. Het creëert extra drempels voor lerenden uit een kwetsbare sociaal-economische context en zal zorgen voor meer sociale uitsluiting. Specifiek voor het hoger onderwijs gaf de Vlor in zijn advies *Nood aan een coherent beleid voor betaalbaar hoger onderwijs* al aan dat het voor een stijgende groep studenten financieel moeilijker wordt om te studeren, ondanks de inspanningen van de overheid, zoals de studietoelages voor beurs- en bijna-beursstudenten en de vereenvoudiging van de aanvraagprocedure voor een studietoelage.¹⁴ Door nu de voorwaarden voor een studiebeurs te verstrengen, zal de groep studenten die het financieel moeilijk heeft, blijven groeien. Er worden wel extra categorieën uitzonderingen gecreëerd, maar die

¹⁰ Vlaamse Onderwijsraad, Raad Hoger Onderwijs. [Een gegarandeerde basisfinanciering voor het hoger onderwijs](#). 10 mei 2022.

Vlaamse Onderwijsraad, Raad Hoger Onderwijs. [Nood aan een coherent beleid voor een betaalbaar hoger onderwijs](#). 11 juni 2024.

¹¹ Departement Onderwijs en Vorming. 2023. [Omgevingsanalyse van het beleidsdomein Onderwijs en Vorming](#)

¹² Voka. 1 oktober 2025. [Meer ambitie voor ons hoger onderwijs](#).

¹³ Elk kind dat voldoet aan [de algemene voorwaarden voor recht op het Groeipakket](#), ontvangt in augustus een schoolbonus. Deze bonus geldt voor alle kinderen, ongeacht hun geboortedatum.

¹⁴ Vlaamse Onderwijsraad, Raad Hoger Onderwijs. [Nood aan een coherent beleid voor een betaalbaar hoger onderwijs](#). 11 juni 2024.

zijn niet allemaal even duidelijk. Wat begrijpt de overheid onder 'uitzonderlijke sociale of individuele omstandigheden'? Daarnaast wijst de Inspectie van Financiën op een continuïteitsrisico voor de huidige uitzonderingsgroep van studenten met een medische reden.

De opeenstapeling van verschillende maatregelen heeft ook enorme consequenties voor enkele hogeronderwijsinstellingen. De Brusselse instellingen worden disproportioneel getroffen en in tweede orde de Antwerpse instellingen omdat de overheid via de maatregelen vooral bespaart op grootsteden waar er meer studenten met studietoelagen zijn en meer niet-EER-studenten in uitzonderingscategorieën. Als een instelling minder middelen krijgt of moet besparen op personeel, dan voelen studenten de impact daarvan. Ook daar is er sprake van een zekere disproportionaliteit omdat vooral de Brusselse studenten extra hard getroffen worden door de gecombineerde besparingen (zie hoofdstuk 6). Het kan leiden tot grotere lesgroepen, minder begeleiding, te weinig ruimte voor werkcolleges enzovoort. Dat zal de onderwijskwaliteit niet ten goede komen en maakt het moeilijk om behoorlijk bestuur te voeren. Het hoger onderwijs mag immers geen studenten weigeren. Een ander voorbeeld is het Instituut voor Ontwikkelingsbeleid, dat drie masteropleidingen coördineert. Zijn beheersovereenkomst wordt niet verlengd en daardoor zal het vanaf 1 januari 2026 zelf voor de financiering van die masters moeten instaan.

De plannen met betrekking tot de niet-EER-studenten hebben een dubbele negatieve impact op de studenten. Enerzijds houden de maatregelen voor 2026 niet correct rekening met de groepen die (wettelijk verplicht) gelijkgesteld worden aan EER-studenten, zoals erkende/kandidaat-vluchtelingen, slachtoffers van mensenhandel, bepaalde studenten met een gemachtigd verblijf van (onbepaalde) duur, ... Voor deze studenten mogen de instellingen geen hoger inschrijvingsgeld vragen. Met de voorgestelde aanpak in het programmadecreet wordt ook de financiering voor hen geschrapt. Een tweede problematiek is het feit dat de helft van de 6.800 niet-EER-studenten aan hogescholen ingeschreven is in Nederlandstalige opleidingen. Het programmadecreet creëert onder andere voor hen dus een ongelijkheid tegenover studenten met Belgische nationaliteit. Anderzijds zullen de studiegelden voor niet-gelijkgestelde groepen fors verhogen, omdat ze niet meer financieerbaar zijn. Die maatregel zet duurzame partnerschappen met buitenlandse instellingen onder druk: het is belangrijk dat Vlaanderen zijn eigen studenten onder goede voorwaarden naar niet-EER-landen kan blijven sturen. Daarnaast wordt Vlaanderen daardoor minder aantrekkelijk als studiebestemming. Ook Voka reageert op die maatregel en vreest dat het in de toekomst moeilijker zal worden om buitenlands talent aan te trekken, zodat Vlaanderen talent misloopt, zeker in de duurdere STEM-richtingen.¹⁵ Ten slotte wordt de maatregel met terugwerkende kracht ingevoerd en zijn de modaliteiten hierbij veranderd. De begrenzing tot 2% wordt retroactief per finaliteit/deelenvolp ingevoerd wat strenger is dan de huidige decretale bepalingen.

De Vlaamse Onderwijsraad vraagt daarom om de effecten van de verschillende maatregelen goed te monitoren en tijdig bij te sturen als dat nodig is, bijvoorbeeld door een uitzondering te voorzien voor de financiering van niet-EER studenten in Nederlandstalige opleidingen, STEM-opleidingen en biomedische wetenschappen. Specifiek voor artikels 121-127 vraagt de Vlor om in overleg te gaan met alle hogeronderwijsactoren om die maatregel, waarvoor de Inspectie van Financiën een negatief advies gaf, aan te passen.

¹⁵ Voka, 1 oktober 2025. [Meer ambitie voor ons hoger onderwijs](#).

6 Veel pijlen op Brussel

De uitdagingen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zijn groot. De gemiddelde OKI-score (onderwijs kansarmoede-indicatoren) ligt hier het hoogst in vergelijking met scholen in het Vlaams Gewest, wat duidt op een minder gunstige socio-economische context van de lerenden.¹⁶ Er is meer taalachterstand, de prijzen voor koten en maaltijden zijn hoger in Brussel dan in andere studentensteden.¹⁷ Vermits die omstandigheden niet veranderd zijn, is het vreemd dat er verschillende maatregelen zijn die besparen op de werking in Brussel. De Brusselmiddelen, die in 2012 in het leven geroepen zijn om het Nederlandstalig aanbod van universitaire en hogeschoolopleidingen in Brussel in stand te houden, worden geschrapt.¹⁸ Die middelen worden momenteel ingezet om de Nederlandse taalbeheersing te vergroten, o.a. door een taaltest en remediëring via lessen Nederlands. Het belang van een goede beheersing van het Nederlands is intussen alleen maar toegenomen. Die maatregel heeft grote gevolgen voor de instellingen in Brussel, die daardoor op korte termijn getroffen worden, maar indirect ook voor de Brusselse studenten die door die middelen geholpen werden. Het is onduidelijk waarom de Vlaamse Regering voor deze schrapping kiest. Zoals de Inspectie van Financiën opmerkt, lijkt het louter een budgettaire oefening en niet het resultaat van evidence-based beleidsvoering. Bovendien voorziet de Codex Hoger Onderwijs expliciet dat de Brusselmiddelen geëvalueerd moeten worden.¹⁹ Die evaluatie is nog steeds niet gebeurd.

Daarnaast zal het Gemeenschapsonderwijs (GO!) vanaf 1 september 2026 niet langer extra middelen ontvangen voor de tewerkstelling van personeelsleden in zijn kinderdagverblijven in Brussel. Ook hier zijn de gevolgen groter dan op het eerste gezicht lijkt. Sinds het decreet kinderopvang in 2012 vallen de Nederlandstalige kinderdagverblijven in Brussel onder de bevoegdheid van de Vlaamse minister van Welzijn en moeten ze beantwoorden aan de normen van het Agentschap Opgroeien. Omdat de Brusselse mini-crèches, die gekoppeld zijn aan scholen van het GO!, om historische redenen niet voldeden aan de normen van Opgroeien, werkte de betrokken scholengroep samen met de bevoegde kabinetten een masterplan uit. Binnen dat masterplan werd de voorbije twee legislaturen gewerkt aan een transitie van de mini-crèches naar grotere kinderdagverblijven die in lijn zijn met de normen van het Agentschap Opgroeien. Daarbij werd het aantal VTE kinderdagmedewerkers, gefinancierd door het departement Onderwijs, sinds 2017 geleidelijk aan afgebouwd van 220 VTE naar 80 VTE. De afspraak om 80 VTE medewerkers te blijven betalen vanuit het departement Onderwijs gaf de scholengroep de nodige tijd om de opschaling van mini-crèches naar nieuwe kinderdagverblijven in lijn met de normen voor veilige en kwaliteitsvolle opvang waar te maken. Ook tijdens deze legislatuur waren er plannen om verder te investeren in nieuwe kinderdagverblijven, wat indirect ook investeringen zijn in de doorstroom naar het Nederlandstalig onderwijs in Brussel. Door het schrappen van de middelen in dit programmadecreet komt het voortbestaan van de mini-crèches, die vaak gelegen zijn in wijken waar er een groot tekort aan plaatsen is, zwaar in het gedrang en dat zal leiden tot de sluiting van de niet-rendabele kinderdagverblijven en tot de verdwijning of bevrozing van opvangplaatsen. De

¹⁶ In 2023-2024 was de gemiddelde OKI-score in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest 3,15. Ter vergelijking: de gemiddelde OKI-score voor Limburg was in datzelfde jaar 1,48. De onderwijs kansarmoede-indicatoren zijn: Thuis taal niet-Nederlands, laag opleidingsniveau moeder (max. niveau secundair onderwijs), het ontvangen van een schooltoeslag, wonen in een buurt met een hoge mate van schoolse vertraging

¹⁷ [Zelfs met nieuwe Gentse kotbelasting blijft Brussel duurste plek om op kot te gaan | VRT NWS: nieuws](#)

¹⁸ Vermeld in de Memorie van Toelichting (p. 54) bij het [Decreet betreffende de integratie van de academische hogeschoolopleidingen in de universiteiten](#), 5 juli 2012.

¹⁹ Codex Hoger Onderwijs, art. III.41: "Tegen 1 januari 2017 wordt er een globale evaluatie gemaakt van de resultaten en effecten van de genomen initiatieven."

Inspectie van Financiën wees al in haar advies op dit mogelijke gevolg. De impact van de besparingsmaatregel op de kinderen die hun vertrouwde plek verliezen, op ouders die geen opvang vinden in hun eigen buurt, op de werkzekerheid van de betrokken medewerkers en op de positie van het Nederlandstalig onderwijs in Brussel zal dan ook bijzonder groot zijn.

De Vlor wijst op het specifieke maatschappelijke belang van onderwijs in de grootstedelijke context. De raad vraagt met aandring dat de voorziene evaluatie van de Brusselmiddelen voor het hoger onderwijs alsnog plaatsvindt.

7 Timing van de maatregelen

De meeste maatregelen gaan in op 1 januari 2026. Dat betekent dat ze midden in het school- en academiejaar ingevoerd worden.

Zo komt de maatregel met betrekking tot de niet- EER-studenten vroeger dan verwacht, wat een afwijking is van het regeerakkoord. De essentie is dat men de begrenzing tot 2% van niet-EER-studenten invoert met terugwerkende kracht voor de studenten die al in de financieringsmotor verrekend waren. Bovendien is er zelfs een andere berekeningswijze bepaald: uitzonderingscategorieën worden niet meegerekend en de finaliteit wordt ingevoerd (wat strenger is). Hogeronderwijsinstellingen kunnen hierop geen aangepast beleid voeren omdat het onaanvaardbaar is om studenten uit de financieringsmotor te schrappen die de instellingen wel verplicht zijn in te schrijven, zonder verhoogd studiegeld te mogen vragen. Bovendien zou een verhoogd studiegeld de democratisering van het hoger onderwijs verder onder druk zetten, wat de Vlor niet wenst.

Ook op andere maatregelen waren de hogeronderwijsinstellingen niet voorbereid en hebben ze hiermee dus geen rekening kunnen houden in hun begroting zoals de schrapping van de Brusselmiddelen, het optrekken van het aantal studiepunten om een studietoelage te krijgen, het niet verlengen van de beheersovereenkomst van het Instituut voor Ontwikkelingsbeleid (IOB) en het Instituut voor Europese Studies (IES), ondanks recente positieve evaluaties. De maximumleeftijd van 30 jaar om nog voor een studietoelage in aanmerking te komen, brengt studenten die rond die leeftijd een traject gestart zijn en op die toelage rekenen, plots in de problemen.

Ook de middelen die scholen krijgen van Agion om voor tijdelijke huisvesting van leerlingen uit Oekraïne te zorgen, worden midden in het schooljaar stopgezet, terwijl die leerlingen hun schooljaar moeten kunnen afwerken. De maatregel wordt beter na een volledig schooljaar ingevoerd.

De Vlaamse Onderwijsraad vraagt daarom om realistische overgangsperiodes te voorzien en geen besparingen midden in een schooljaar of academiejaar te laten ingaan.

8 Andere opmerkingen

8.1 Subsidiale kosten

In artikel 54 van het voorontwerp van decreet wordt bepaald dat juridische kosten die rechtstreeks of onrechtstreeks verband houden met het aanspannen van gerechtelijke of administratieve procedures tegen de Vlaamse overheid niet in aanmerking komen als subsidiale kosten. Verenigingen kunnen dus niet meer tegen de Vlaamse overheid procederen met middelen die ze van de overheid ontvangen. De raad wijst erop dat dit voor sommige verenigingen in het onderwijs betekent dat ze op geen enkele manier meer verhaal kunnen halen. Op dit moment is het juridisch niet helemaal duidelijk: kan dat uitgeklaard worden?

8.2 Tijdelijke programmatiestop deeltijds kunstonderwijs

De raad kan enkel begrip opbrengen voor die maatregel indien ze uitdrukkelijk als tijdelijke maatregel voor één schooljaar ingeschreven wordt en geen impact heeft op de huidige organisatie en werking. Er lopen momenteel evenwel gesprekken over het opleidingsaanbod van het deeltijds kunstonderwijs, die er mogelijk voor zorgen dat de programmatiestop langer dan één jaar duurt. De Vlor beklemtoont daarom dat de maatregel effectief tijdelijk moet blijven en verwacht dus dat schoolbesturen voor het schooljaar 2027-2028 opnieuw onderwijsbevoegdheden kunnen aanvragen. We verwijzen naar de decretale verplichting voor academies om hun aanbod af te stemmen op de lokale culturele omgeving die in beweging blijft. Bovendien is er in het deeltijds kunstonderwijs, voor het niveaudecreet van 2018, al een programmatiestop geweest van tien jaar.

De Vlor betreurt echter dat er geen afwijkmogelijkheid of ventielprocedure is ingeschreven. Er kan immers een probleem van studiecontinuïteit ontstaan of een academie kan tegen de programmatiernorm aanlopen omdat ze geen nieuwe structuuronderdelen kan programmeren. Mogelijk zijn er nog blinde vlekken.

Daarom vraagt de Vlor om de impact van deze maatregel op zowel academies in programmatie als op de studievoortgang voor leerlingen/cursisten te onderzoeken, waarbij een afwijkmogelijkheid of ventielprocedure voorzien wordt voor academies die door de programmatiestop geïmpacteerd zijn. De Vlor is ook bezorgd om de studiecontinuïteit van leerlingen en cursisten.

8.3 Middelen voor de asielproblematiek

Het is een goede zaak dat de middelen voor de asielproblematiek voor het volwassenenonderwijs en de centra voor basiseducatie opnieuw verlengd worden. Daarbij merkt de raad op dat die middelen in de loop van vorig jaar aangepast zijn. Voor Ligo waren er oorspronkelijk 132 VTE voorzien, die in de loop van het jaar verminderd zijn naar 90 VTE. De communicatie daarover kwam zeer plots en laattijdig - de dag voor de kerstvakantie in 2024-2025 - zonder overleg, wat de Centra voor Basiseducatie voor een grote uitdaging stelde.

De Vlor vraagt om:

- de asielmiddelen structureel te maken
- ze toe te kennen per schooljaar in plaats van per kalenderjaar
- zich aan de gemaakte afspraken te houden en niet op het laatste moment bij te sturen.

Daarnaast vraagt de raad om het overleg over asielbeleid, waar de betrokken actoren uit verschillende beleidsdomeinen aanwezig zijn, opnieuw op te starten met de bevoegdheid om de middelen te herverdelen om de efficiëntie van de middelen te verhogen.

Leen Van Heurck
algemeen secretaris

Ann Verreth
voorzitter

Bronnen

- Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Advies over het programmadecreet bij de begroting 2017](#), 27 oktober 2016.
- Vlaamse Onderwijsraad, Raad Hoger Onderwijs. [Een gegarandeerde basisfinanciering voor het hoger onderwijs](#). 10 mei 2022.
- Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Programmadecreet bij begrotingsopmaak 2024. Advies over het voorontwerp van programmadecreet bij begrotingsopmaak 2024](#), 18 oktober 2023.
- Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Een toekomst voor ambitieus en kwaliteitsvol onderwijs voor iedereen. Agenda voor het onderwijsbeleid 2024-2029](#), 28 maart 2024.
- Vlaamse Onderwijsraad, Raad Levenslang en Levensbreed Leren. [De geletterdheidskloof dichtent. Advies naar aanleiding van de resultaten van het PIAAC-onderzoek](#). 6 mei 2025.
- Vlaamse Onderwijsraad, Raad Hoger Onderwijs. [Nood aan een coherent beleid voor een betaalbaar hoger onderwijs](#), 11 juni 2024.
- Vlaamse Regering. 2 april 2004. [Decreet van 02/04/2004 betreffende participatie op school en de Vlaamse onderwijsraad](#).
- Vlaamse Regering. 11 oktober 2013. [Besluit van de Vlaamse Regering tot codificatie van de decretale bepalingen betreffende het hoger onderwijs \(Codex Hoger onderwijs\)](#).
- Departement Onderwijs en Vorming. 2023. [Omgevingsanalyse van het beleidsdomein Onderwijs en Vorming](#).
- Vlaamse Regering (2024). [Beleidsnota 2024-2029. Onderwijs en Vorming](#).
- Onderwijsraad, [Onderwijs als investering](#). 26 januari 2024.
- Voka. 1 oktober 2025. [Meer ambitie voor ons hoger onderwijs](#).
- [Zelfs met nieuwe Gentse kotbelasting blijft Brussel duurste plek om op kot te gaan | VRT NWS: nieuws](#)